

Varsıl Geçmişten Yoksul Geleceğe mi?

Hidayet Oktay*

20.yy. insanlık tarihinde çelişkilerle anılarak tarih sayfalarında yerini almıştır. 21.yy.ın gelişmesinde önemli kilometre taşı olan 20.yy. bilimin ağırlığını sanata vermiştir. İnsanlık tarihinin en kanlı savaşları (1. ve 2. Dünya Savaşı) 20.yy da olmuştur (170 milyon insan 20.yy. savaşlarında ölmüştür). Bunun yanında insan ömrünün uzatılması için tıpta, genetik bilimlerinde önemli gelişmeler yaşanmıştır. Hem 170 milyon insanı öldürecek hem de insanların ömrünü uzatacak. 20.yy., bilimin altın çağını yaşadığı kesit olmuştur. Bilim alanındaki gelişmeler 21. yy.da da bizleri şaşırtarak sürecektir. Gelecek zamanda insanlığın kararttığı kültür-sanat yozlaşması belki aydınlanır. Belki de insanlığa “uygarlığın kalbi” olan Anadolu’nun kültür sanat varlığını bizler sunarız. Aydınlık biliminin gelişme tanrısı olan Promethos’un insanlığa armağan ettiği ateşi sanat-kültür meşalesi olarak bütün dünyaya sunarız.

Bizler ki bugün 4000 yıl önce eşsiz hukuk düzeninin kurucusu Hammurabi’nin 3000 yıl önce Homeros’un ölümsüz yapıtını yazdığı, 3000 yıl öncesinin kuramcı babasının Thales’in 2500 yıl önce tarihin babası Heradotos’un 2500 yıl önce tıp biliminin yaratıcısı önce “yaşatmak” diyen Hippokrates’in (5) 2000 yıl öncesinin aydınlanma filozoflarının; yakın geçmişin Yunus Emre’sinin, Pir Sultan Abdal’ın, Hacı Bektaş Veli’sinin, Mimar Sinan’ının, Tevfik Fikret’inin, Mustafa Kemal Atatürk’ünün, yaşadığı toprakları yurt edinmiş insanlarıyız. Yukarıdaki bilge sanatçı kişilerin miras torunlarıyız.

Böylesine bilge duyarlı kimseler elbette çevresine güzellik, umut, sanat, barış getireceklerdir. Günümüzden 2000 yıl önce coğrafyamızda kültür-sanat etkinlikleri bugün düşünemeyeceğimiz kadar gelişmiştir. Anadolu’nun her köşesi antik çağ kalıntıları ile doludur. Bu antik kentlerin hepsinde tiyatro, agora, kütüphane, stadyum, tapınak bulunmaktadır. Antalya ilinde 2000 sayımı ile nüfusu, 1.800.000 dir, resmi veri değildir. Bugün en büyük etkinlik alanı olarak 15.000 kişilik Atatürk Stadyumu bulunmaktadır. İki küçük tiyatro örgütlenmesi ile 10-12 sinema salonu vardır. Oysa 2000 yıl önce Antalya’nın doğusunda 100 km (kuş uçuşu 50,60 km) bir bölgede bakın neler varmış.

Perge antik kenti Antalya’nın 18 km doğusunda bulunmaktadır. Antik kentte bugün bulunabilen 12.000 kişilik tiyatro (kazı çalışmaları durdurulmuştur) tiyatronun dışında stadyum, agora, sanatoryum, tapınaklar vardır. Antik kentlerin ya-

* Hidayet Oktay, Serik İlçe Halk Kütüphanesi Müdürlüğü’nde Kütüphanecidir.

pısı gereği kütüphane binası da vardır ama henüz bulunamamıştır. Bugün Perge antik kentinin bulunduğu yerleşim yerinde (Aksu beldesi) ne kütüphane, ne sinema-tiyatro-konser-konferans salonu, ne de hastane bulunmaktadır. Spor karşılaşmaları için küçük bir stadyum 20. yy.da Aksu'ya hizmet etmektedir. Hemen yan başında 2000 yıldır uyuyan Antik Pergeliler de evlatlarına acıyarak bakmaktadırlar.

Perge'nin 10 km., Antalya'nın 28 km. doğusunda bulunan Silyon antik kentinde 8.000 kişilik tiyatro bulunmaktadır. Bugün bu bölgede kimse yaşamamaktadır, ilgisizlikten kimse de gitmemektedir. Oysa 2500 yıl öncesinin kültür-sanat varlığı ile günümüz insanına hizmet etmeyi beklemektedir. Yeter ki 20 yy karmaşık, duygulu insanları olarak bizler birazcık duyarlılık gösterelim.

Silyon'nun 20 km., Antalya'nın 48 km. doğusunda olan Belkis antik kenti içinde en önemli yapıt Aspendos tiyatrosudur. Bugün bu dev yapıt olanca görkemi ile ayakta. 15.000 kişilik tiyatro 20. yy. insanına da 2200 yıldır hizmet etmektedir. Tiyatronun yanında stadyum kent yıkıntıları arasında da büyük olasılıkla da agora, sanatoryum, tapınak, kütüphane binaları vardır. Aspendos antik kentinin bulunduğu beldede, ilçede de bugün ne tiyatro, ne sinema, konser, konferans salonu vardır. İlçede (Serik) bir halk kütüphanesi (15.000 kitabı ile) hastane halkına hizmet vermektedir.

Aspendos'un 27 km., Antalya'nın 75 km. doğusunda çağının en önemli antik kenti olan Side de döneminin ekonomik, sosyal, siyasal, kültür-sanat yapısını, bugüne taşımıştır. Antik kentte 20.000 kişilik tiyatro, agora, kütüphane, tapınak, binaları vardır. Özellikle tiyatro bütün görkemi ile ulusal turizmimize hizmet etmektedir. Bugün Side antik kentinin bulunduğu Side beldesinde tiyatro, sinema, kütüphane, konser, konferans salonu yoktur. En büyük kültür-sanat etkinliği stadyumda yapılmaktadır. 2500 yıllık sanat harikası Side antik tiyatrosu 20. yy insanının ilgisizliği nedeniyle onarıp restore edilerek hizmete sunulmamıştır. Umarım 21. yy. aydın sanat elçileri bu tarihi yapıyı değerlendirir.

Bütün bu verilerin benzerleri Anadolu kültür coğrafyasında çok fazla bulunmaktadır. Hepsi de 2000-2500 yıllık geçmişi ile aynı kaderi yaşamışlardır. 21. yy.a girdiğimiz şu günlerde bütün dünyada savaşlar ölümler (özellikle coğrafyamızda) sürüp gitmektedir. Dünya tarihi göstermiştir ki savaşın ölümün önüne bilimle geçilmiyor. Bilimin geliştirdiği beyinler kültür-sanat etkinlikleriyle yoğunlaşmadıkça estetik bilinci gelişmedikçe öldürmeler sürecektir. Savaşların, ölümlerin sonlanması için sanat etkinliklerine ağırlık verilmeli, kültür kurumları devlet politikası gereğince varsıllaştırılmalıdır. Bu kurumlara ayrılan bütçe oranları bin delik rakamlardan yüzdelik rakamlara yükseltilmelidir. Her il'e en azından bir tiyatro, 4-5 kütüphane, 4-5 sinema, 1 konser-konferans salonu, 1 stadyum kurulmalı. Bu kurumlara işlerlilik kazandırılmalıdır. İlçelere de sinema, tiyatro, konser, konferans salonları ile çok iyi örgütlenmiş kütüphaneler kurulmalı, kadro olarak da varsıllaştırılmalıdır. Bütün bu kültür-sanat kurumlarıyla 21.yy. Anado-

lu'sunu görmedikçe 2500-3000 yıl öncesinin Anadolu insanın kemiklerini sızlatırız. Anadolu ki "uygarlık tarihinin kalbi" olmuştur. İnsanlık tarihi ile birlikte birçok ulusa yurtluk etmiştir. Her ulus kendi kültürü ile Anadolu kültürünü sentezleyerek bugünün (bizlerin) Anadolu kültürünü oluşturmuştur. İnsanlık tarihi boyunca her uygarlıkta insan öldürmek suç, her dinde de günah olmuştur. İnsan öldürene bugün cani-katil denir. Oysa insan öldürmeyi bir ulus başka bir ulusa ya da uygarlığa karşı örgütlü yaparsa adı "savaş" olur. Bu eylemin sonucunda işlenen cinayetler de suç değildir. Hatta yenen tarafa ödül bile verilmiştir. 20. yy. insanlık tarihinde en çok ve en acımasız savaşların olduğu zaman kesiti olarak da tarihteki yerini alacaktır. 21. yy.ın ölüm, yıkım, savaş getirmemesi için sanattan, barıştan, kültürden umuttan yana olalım. Sinemaya, tiyatroya, konsere, konferansa spor karşılaşmalarına en çok da "kütüphanelere" gidelim. Kütüphaneler, kültür-sanat etkinliğinin en yoğun yaşandığı ve gerçekleştiği kurumlardır, en önemlisi de onlardır. Kültür-sanat yoğunluğunu yakalamak kitaba ulaşmak için birazcık daha fazla etkinlik gösterelim.

Atalarımıza borcumuzu ödemek için bu etkinlikleri gerçekleştirmeye mecburuz. Unutmayalım yaşadığımız topraklar unutulmaz değerler yaratmıştır. Atalarımızdan af dileyerek söz veriyoruz: SANATTAN-KÜLTÜRDEN-BARIŞTAN-HÜMANİZMADAN yana olacağız. "Savaşarak barış sağlanmaz" sözümü ulusal önder Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün hümanist bir sözü ile bitiriyorum. "Yurtta barış dünyada barış".